

bir mektubu neşrediyor. Doktor P. Wittek'in Ortazamanda Ankara atlı makalesi isminden de kolayca anlaşılacağı gibi bizi çok alakadar eden bu mes'ele hakkında şimdiye kadar yazılmış en güzel bir tetkiktir. Profesör K. Wulginger'in makalesi İstanbulun tarihî topoğrafyası için gayet mühimdir. Kitabın sonunda profesör Yakob'un 1886 - 1932 seneleri arasında neşretmiş olduğu kitap ve makalelerin tam bir cetveli vardır.

Görülüyor ki, bu eser, milli kültürümüzle yakından bağlı bir çok kıymetli tetkiklerle doludur. Bu cildin toplanmasında ve neşrinde büyük gayret ve muvaffakiyet gösteren profesör Menzel'i tebrik etmek ve gençlerimize bu kıymetli cildi tavsiye etmek vazifemizdir.

Köprülüzade Mehmet Fuat

Jos. Schrijnen, umumî dil coğrafyası hakkında bibliyografya tecrübesi *Essai de bibliographie de geographie linguistique générale*. Nimègue. 1933

Avrupa dil âlimlerinin beynelmilel daimî dil komiteleri ve bu komite etrafında da ayrı ayrı komisyonları vardır. Bu komisyonlardan biri de dil anketiyle uğraşır. İşte bu komisyonun kâtibi Jos. Schrijnen yukarıki isim altında doksan altı sahifelik küçük bir eser neşretmiştir.

1928 de Lâhi'de toplanan birinci beynelmilel dilciler kongresi, dünyanın her köşesine şamil umumî bir dil anketinin lüzumunu tesbit etmişti. Çünkü bu gün yer yüzünün her tarafındaki diller, lehçeler, ağızlar henüz tamâmile öğrenilmiş değildir. Bu birinci derecedeki eksik tamamlanmadan, diller hakkında umumî nazariyeler kurmak sağlam bir iş olmaz. Bundan başka, dünyanın bugünkü içtimaî şartları, iktisadî zaruretleri, diller üzerinde de şiddetle tesir etmektedir. Bazı lehçelerin yavaş yavaş kaybolduğu, büyük medeniyet ve edebiyat dillerinin küçük lehçeleri, ağızları ortadan kaldırdığı görülmektedir. Mektep, gazete, kitap bu işte büyük bir âmil oluyor. İşte, bu sebeple hemen şimdiden umumî ve geniş bir dil anketiyle bugünkü dil vaziyeti ve lehçe hususiyetleri tesbit edilmezse, bir kaç zaman sonra bunu yapmak imkânı kalmıyacaktır.

Kongre, bu düşünceleri göz önünde tutarak, metotlu bir anket için evvelâ fonetik işleri, sonra dil coğrafyası için en iyi usulleri, şimdiye kadar iyi öğrenilmemiş dillerin tetkiki için tâkip edilecek usulleri tesbit etti ve devletlere müracaat ederek bu hususta yardımlarını diledi. Fransa'nın tanınmış dilcilerinden Marcel Kohen, bu iş için küçük bir rehber hazırlayıp neşretti. Bu rehberde gösterilen muayyen usullerle toplanan malze-

menin tetkikinden sonra, dünyanın umumî bir dil coğrafyasını vücuda getirmek mümkün olacaktır. Dilciler bu gün artık kaybolmak üzere bulunan bazı dillerle henüz pek az bilinen bazı dil'lerin her şeyden evvel tetkikini karar altına aldılar.

Bu yazımızda bahsettiğimiz eser, şimdiye kadar dil coğrafyasına ait bütün dünyada yazılmış olan eserlerin bibliyoğrafyasile elde mevcut veya hazırlanmakta olan muhtelif dil atlaslarından bahsetmektedir. Kitap on sahifelik bir girişten sonra dil coğrafyası hakkında mevcut eserlerin mükemmel bir fihristini, sonra da dil atlaslarının listesini ihtiva ediyor. Müteakiben. Almadya'da, İtalya'da, İsviçre'de şimdiye kadar çıkmış atlaslarla Arnavutluk'ta, Cezayir'de, Almanya'da, Hollanda'da, Amerika'da, Belçika'da, Korsika'da, Estonya'da, Fenlandiya'da, Macaristan'da, İtalya'da Litvanya'da, Romanya'da, Slav memleketlerinde, Slovakiya'da, Kanada'da ve şimalî Amerika'da hazırlanmakta olan atlaslardan ve lehçeler, ağızlar hakkında yapılmakta olan tetkiklerden bahsediliyor. Başka başka mütehasıslar tarafından fransızca, ingilizce, almanca, italyanca olarak yazılmış olan bu raporlar bütün dünyada dil coğrafyası meselelerine ne kadar ehemmiyet verildiğini ve neler yapıldığını göstermek itibariyle çok mühimdir. Dil işleriyle uğraşanlar, dil coğrafyası Geographie linguistique'nin son senelerde ne büyük ehemmiyet kazandığını pek iyi bilirler. Bu küçük kitap, bu meseleler hakkında mükemmel bir bibliyoğrafya verdiği gibi bu hususta bugünkü hazırlıkları da anlatmaktadır. Türk dilinin, Türk lehçelerinin ve ağızlarının en son metotlara göre mükemmel bir atlasını, hatta yalnız bugünkü vaziyeti değil, geçmiş asırlar zarfında da Türk lehçelerinin yayılış tarzlarını da gösterecek tarihî kartları ihtiva edecek bir atlasını hazırlamak, milli kültürümüz için bir zarurettir. Bu işlerle uğraşan ve uğraşmak istiyen dilcilerimize bu küçük kitabın faydalı bir yardımcı olacağı ümidindeyiz.

Köprülüzade Mehmet Fuat